

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta (HE 212/2024 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:

- Toimenpidealoite TPA 2/2023 vp Ari Koponen ps Toimenpidealoite opetusta häiritsevien mobiililaitteiden haltuun ottamisesta perusopetuksessa
- Toimenpidealoite TPA 4/2024 vp Ari Koponen ps ym. Toimenpidealoite kännyköiden käytön kieltämisestä peruskoulussa
- Toimenpidealoite TPA 47/2024 vp Mira Nieminen ps Toimenpidealoite välituntien lisäämisestä kännykkäkiellon piiriin

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 6/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Anne-Marie Brisson, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Marja Penttilä, opetus- ja kulttuuriministeriö
- apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- juristi Sonja Vahtera, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- juristi Thomas Sundell, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- professori Minna Huotilainen, Helsingin yliopisto
- yliopistonopettaja Vilma Pikkupeura-Riikilä, Jyväskylän yliopisto
- yksikön päällikkö, opetusneuvos Laura Francke, Opetushallitus
- johtava asiantuntija Kirsi Naukkarinen, Opetushallitus
- opetusneuvos Matti Pietilä, Opetushallitus

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

- opetustoimenjohtaja Mari Routti, Lappeenrannan kaupunki
- erityisasiantuntija Mari Sjöström, Suomen Kuntaliitto
- varapuheenjohtaja Riikka Ihamuotila, Digirauha ry
- erityisasiantuntija Laura Nila, Lastensuojelun Keskusliitto ry
- erityisasiantuntija Heidi Rautajoki, Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry
- vaikuttamistyön johtaja Esa Iivonen, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
- vaikuttamisen asiantuntija Annika Nevanpää, Nuorisoala ry
- järjestöjohtaja Sari Kokko, Näkövammaisten liitto ry
- juristi Ira Hietanen-Tanskanen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- johtava asiantuntija Annakaisa Tikkinen, Sivistysala ry
- edunvalvonta-asiantuntija Halla Kokkonen, Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto - Nuva ry
- erityiskasvatuksen asiantuntija Sari Haapakangas, Suomen Vanhempainliitto ry
- dosentti Silja Kosola
- professori Kaija Puura
- professori Nina Sajaniemi
- lastenpsykiatrian erikoislääkäri, lääketieteen tohtori Jari Sinkkonen
- Polvijärven koulun 9. luokan oppilaat
- Vuoniityn peruskoulun 8. luokan oppilaat

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Valtion liikuntaneuvosto
- Aivoliitto ry
- Erilaisten oppijoiden liitto ry
- Finlands Svenska Idrott rf
- Finlands Svenska Lärarförbund FSL rf
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Förbundet Hem och Skola i Finland rf
- MIELI Suomen Mielenterveys ry
- Nuorisotutkimusseura ry
- Pelastakaa Lapset ry
- Suomen Liikunnan Alueet ry
- Suomen Olympiakomitea ry
- Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry
- Suomen Rehtorit ry
- yliopistonlehtori Sanna Oinas, Helsingin yliopisto
- professori Riikka Korja
- professori Niina Mäntylä

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perusopetuslakia puhelimien ja muiden mobiililaitteiden käytön osalta siten, että puhelimen käyttö oppitunnin aikana sallittaisiin vain tiettyihin laissa sää-

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

dettyihin tarkoituksiin. Lisäksi koulun olisi annettava tarpeelliset järjestyssäännöt puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käytöstä ja säilytyksestä työpäivän aikana.

Esityksessä ehdotetaan perusopetuslakia muutettavaksi siten, että aluehallintovirastot voisivat ottaa myös oma-aloitteisesti tutkittavaksi, onko perusopetuslaissa tarkoitettu opetus järjestetty lain mukaisesti. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset aluehallintovirastojen käytettävissä olevista sanktioista.

Esityksessä ehdotetaan, että liikunnallinen elämäntapa lisätään osaksi esi- ja perusopetuksen tavoitteita.

Esityksessä ehdotetaan, että perusopetuslain niin kutsuttu yleinen asetuksenantovaltuutus kumotaan ja samalla perusopetuslaissa asetuksenantovaltuuksia koskevat säännökset päivitetään vastaamaan perustuslain edellyttämiä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia. Lakiin ehdotetaan tehtäväksi myös muuta säädöshuoltoa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2025. Opetuksen tavoitteita koskeva muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2026.

Toimenpidealoitteet

TPA 2/2023 vp

Toimenpidealoitteessa TPA 2/2023 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perusopetuslain muuttamiseksi, jotta opettajilla olisi mahdollisuus ottaa haltuun opetuksen ajaksi opiskelijoiden mobiililaitteet.

TPA 4/2024 vp

Toimenpidealoitteessa TPA 4/2024 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kieltääkseen kännyköiden käytön koulupäivän aikana peruskoulussa.

TPA 47/2024 vp

Toimenpidealoitteessa TPA 47/2024 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin välituntien lisäämisestä kännykkäkiellon piiriin.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esitys sisältää kolme perusopetuslain muuttamiseen liittyvää asiakokonaisuutta, jotka ovat puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käytön rajoittaminen koulupäivän aikana, liikunnallisen elämäntavan edistäminen esi- ja perusopetuksessa sekä aluehallintovirastojen valvontatoimivallan lisääminen koulujen laillisuusvalvonnassa. Lisäksi perusopetuslakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä säädöshuollollisia muutoksia. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

kannatettavana. Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Mobiililaitteiden käyttö koulupäivän aikana

Yleistä

Perusopetuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan oppilas ei saa käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta oppitunnin aikana lukuun ottamatta niiden käyttöä opettajan luvalla oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi opetuksen järjestäjän velvollisuudesta määrätä järjestyssäännöissä tai -määräyksissä puhelinten ja muiden mobiililaitteiden säilytyksestä oppituntien aikana sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä työpäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla.

Mobiililaitteella tarkoitetaan hallituksen esityksen mukaan kannettavaksi suunniteltua laitetta, joka soveltuu tiedon tai median käsittelyyn tai langattoman tiedon siirtoon. Mobiililaitte voi olla esimerkiksi puhelin, tabletti, kannettava tietokone tai puettava laite kuten kuulokkeet tai älykello.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa opettajien ja rehtoreiden toimivaltuuksia puuttua mobiililaitteiden käyttöön koulupäivän aikana, parantaa oppilaiden keskittymistä opetukseen ja koulun muuhun toimintaan sekä vahvistaa opetukseen osallistuvan oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön. Lakiesitys kieltää oppimista häiritsevän mobiililaitteiden käytön, mutta mahdollistaa opettajan luvalla tapahtuvan oppimiskäytön sekä mobiililaitteen käytön henkilökohtaisen terveyden hoitamiseen oppitunnilla.

Esitys ei poissulje digitaalisen osaamisen tärkeyttä, eikä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita oppilaiden digitaalisen osaamisen kehittämiseksi ole tarkoitus tässä yhteydessä muuttaa. Asiantuntijalausunnossa todetun mukaisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnille ja mielenterveydelle on keskeistä oppia toimimaan vastuullisesti myös digiympäristössä sekä oppia taidot mobiililaitteiden turvalliseen ja hyvinvointia tukevaan käyttöön. Valiokunta toteaa, että tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden käytön harjoittelu ja oppilaiden digitaalisen osaamisen kehittäminen koulussa ei perustu siihen, että oppilaat tuovat omat laitteensa kouluun. Perusopetuslain 31 §:n mukaan opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali sekä työvälineet ja työaineet ovat oppilaalle maksuttomia, joten koulun tulee tarjota mobiililaitteet, joita käytetään oppimisen välineinä.

Voimassa olevan perusopetuslain 3 a §:n mukaan perusopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Säännös perustuu YK:n lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen, jonka mukaan kaikessa viranomaistoiminnassa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu ja joka velvoittaa suojelemaan lapsia mm. väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Lapsen edun ensisijaisuus on perusopetuksen järjestämisen ja toteuttamisen läpileikkaava oikeusperiaate. Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen osalta lapsen etu linkittyy erityisesti sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen ja turvalliseen oppimisympäristöön.

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

Mobiililaitteiden haitoista

Valiokunnan asiantuntijalausunnoissa on kuvattu laajasti mobiililaitteiden runsaasta käytöstä aiheutuvia haittavaikutuksia, joita ovat mm. kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen ja fyysisen aktiivisuuden väheneminen, niska-hartiaseudun oireiden, päänsäryn, silmien kuivumisen sekä haitallisen riippuvuuden lisääntyminen samoin kuin aivojen ylikuormittumisesta johtuvat ongelmat. Valiokunnalle esitetty tutkimustieto puoltaa vahvasti laitteiden käytön rajoittamista koskevaa sääntelyä. Valiokunta pitää tärkeänä, että Aivoliitto ry on laatinut tutkimusnäyttöön perustuvia suosituksia lasten, nuorten ja huoltajien älypuhelimien käytölle. Suositusten tavoitteena on auttaa lapsia, nuoria ja ennen kaikkea huoltajia rajaamaan koko perheen älypuhelimien käyttöä ja siten suojata aivoja liialliselta ja vahingolliselta kuormitukselta. Koska lasten ja nuorten it-sesäätelytaidot ovat vasta kehittymässä, ei vastuuta mobiililaitteiden käytöstä voi jättää yksin heille.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ihmisaivojen kehitys jatkuu varhaisaikuisuuteen asti, joten aivoterveysteen liittyvät näkökohdat ovat tämän lapsia ja nuoria koskevan lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä erityisen merkityksellisiä. Valiokunta yhtyy asiantuntijalausunnon näkemykseen siitä, että lasten ja nuorten aivot tarvitsevat erityistä suojelua. Liiallinen digitaalisten laitteiden käyttö muovaa aivoja rakenteellisesti ja toiminnallisesti, joten käyttöä koskevilla rajoituksilla pyritään suojaamaan kehittyvien aivojen hyvinvointia.

Mobiililaitteiden runsaalla käytöllä on suuria vaikutuksia myös lasten ja nuorten mielenterveyteen. Asiantuntijalausunnossa nostetaan esille puhelimen käytön haittavaikutuksina mm. hallitsematon ärskyketulva, jota lapsen ja nuoren keskeneräinen keskushermosto ei pysty käsittelemään tai jäsentämään. Tällöin lapset ja nuoret ylikuormittuvat, jonka seurauksena ilmenee stressiä ja uupumista. Osa nuorista pystyy säätelemään älylaitteiden käyttöä, mutta lieveilmiöt (esim. levottomuus, unihäiriöt, väsymys ja keskittymisongelmat) ovat asiantuntijalausunnon mukaan huolestuttavan yleisiä. Tämä kaikki vaikuttaa puolestaan heikentävästi oppimiseen. Pitkäjänteistä työskentelyä oppii vain harjoittelemalla, eivätkä älypuhelimet sovelluksineen tue tätä kehitystä.

Valiokunta toteaa, ettei ratkaisujen löytämistä älypuhelimien eri sovellusten koukuttavuuteen tule säilyttää yksinomaan koulujen, kotien tai lasten vastuulle. Kuten asiantuntijalausunnossa todetaan, eivät nykyiset sosiaalisen median sovellukset ja suuri osa peleistä ole lapsille ja nuorille suunniteltuja tai turvallisia. Lapset ja nuoret kohtaavat digimaailman alustoilla vihapuhetta, väärää tietoa, kiusaamista ja häirintää. Käyttäjät voivat altistua sovellusten kautta sisällöille, jotka ovat vahingollisia ja traumatisoivia. Sovellusten algoritmit noudattavat samaa logiikkaa kuin rahapelitkin, jotka on kielletty alle 18-vuotiailta. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä helmikuussa 2024 voimaan tulleen EU:n ns. digipalveluasetukseen (EU) 2022/2065, jolla pyritään turvaamaan digipalveluiden eli esimerkiksi erilaisten verkkoyhteisöjen ja markkinapaikkojen käyttäjän asemaa. Sääntelyn tavoitteena on varmistaa, että verkkoalustat kantavat vastuuta sisällöistä, joita ne välittävät, tallentavat ja jakavat. Verkkoalustoilta vaaditaan asetuksessa myös erilaisia toimia, jotka lisäävät mainonnan ja suosittelujärjestelmien läpinäkyvyyttä sekä alaikäisten suojelua verkossa. Käyttäjä voi esimerkiksi kytkeä somealustojen algoritmit pois päältä suurimmissa palveluissa (mm. TikTok, Instagram, Facebook, Twitter/X).

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

Mobiililaitteiden käyttö muutoin kuin oppituntien aikana

Valiokunta yhtyy asiantuntijalausunnon näkemykseen siitä, että nuoret eivät pysty vastustamaan koukuttavaksi suunniteltuja sovelluksia, joten aikuisten tulee rajata puhelimen käyttöä heidän puolestaan. Asiantuntijakuulemisten perusteella sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että mobiililaitteiden käyttöä oppituntien aikana rajoitetaan lailla. Näin voidaan yhdenmukaistaa koulujen käytäntöjä merkittävästi ja siten lisätä oppilaiden yhdenvertaisuutta.

Hallituksen esityksessä on myös kirjattu yhtenä toteuttamisvaihtoehtona mobiililaitteiden täyskiellon säätäminen koko koulupäivän ajaksi. Tämä vaihtoehto yhdenmukaistaisi oppilaitosten käytäntöjä entisestään, mutta samalla se sulkisi pois mahdollisuudet huomioida oppilaitosten erilaiset tilanteet ja tarpeet mobiililaitteiden käytön sääntelyssä. Sivistysvaliokunta pitää tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisena, että lakiin lisätään säännökset mobiililaitteiden käytön rajoittamisesta oppituntien aikana ja että käytöstä muulloin kuin oppitunneilla määrätään oppilaitosten järjestyssäännöissä. Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti ”muu kuin oppitunti” käsittää mm. välitunnin, ruokailun ja esimerkiksi siirtymiset paikasta toiseen.

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) välitunti on mainittu osana koulupäivää. Perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan välitunnit tulee järjestää niin, että ne tukevat oppilaiden hyvinvointia, tervettä kehitystä, sosiaalisia suhteita ja opiskelussa jaksamista sekä lisäävät koko koulun yhteisöllisyyttä. Asiantuntijalausunnossa todetaan, että mobiililaitteiden käyttö välitunneilla ja ruokatauoilla estää näiden tavoitteiden toteutumisen ja heikentää aivoterveystta estämällä aivoja palautumasta oppituntien kuormitukselta.

Asiantuntijalausunnossa nostetaan myös esille, että mobiililaitteiden käytön rajoittaminen vain oppitunneilla voi johtaa oppilaiden ruutuajan maksimointiin oppituntien välisillä tauoilla. Tämä ei edistä oppitunnista ja kognitiivisesta kuormituksesta palautumista, haittaa keskittymiskykyä ja optimaalista oppimista sekä vähentää sosiaalista kanssakäymistä ja yhteisöllisyyden kehittymistä koulupäivän aikana. Älypuhelimien käyttö välitunnilla aktivoi aivot kuormittavaan vireystilaan, joka häiritsee keskittymistä seuraavalla oppitunnilla, ja vie aikaa aivoterveystta ja hyvinvointia suojaavalta toiminnalta, kuten liikunnalta ja sosiaalisten suhteiden harjoittelulta todellisissa vuorovaikutustilanteissa. Mobiililaitte voi myös olla kiusaamisväline koulupäivän aikana.

Hallituksen esityksessä todetaan, että oppilaille suunnatun kyselyn mukaan joillekin puhelin on tärkeä väline yksinäisyyden vähentämiseen. Toisaalta asiantuntijalausunnossa on tuotu esiin, että puhelin on pääsääntöisesti huono väline yksinäisyyden ja ahdistuneisuuden vähentämiseen, sillä sosiaalisia taitoja opitaan yhdessä toisten kanssa. Puhelin voi tuntua tilapäiseltä pakokeinolta, mutta sen kautta ei opi olemaan muiden kanssa vuorovaikutuksessa kasvokkain. Asiantuntijalausunnon mukaan tällainen välttämiskäyttäytyminen voi itse asiassa pahentaa esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden pelkoa entisestään.

Lakiehdotuksen mukaan koulun järjestyssäännöillä tulee määrätä mobiililaitteiden säilytyksestä koko koulupäivän aikana ja mobiililaitteiden käytöstä koulupäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla. Saadun selvityksen mukaan Opetushallitus päivittää parhaillaan aiemmin laadittua järjestyssääntöohjetta ja mobiililaitteopasta. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että ohjeessa koroste-

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

taan mahdollisuutta määrätä käyttökielto myös koko koulupäivän ajaksi. Asiaa on hyvä tarkastella mm. ikäsidonnaisesti.

Perusopetuslain 47 a §:n mukaan oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua koulun järjestyssäännön valmisteluun. Sivistysvaliokunta katsoo, että koulun opettajien ja muun henkilökunnan sekä oppilaiden ja heidän huoltajiensa osallistaminen järjestyssääntöjen laatimiseen on erittäin tärkeää. Tällöin mobiililaitteiden käyttörajoitukset muun koulupäivän kuin oppituntien osalta sekä mobiililaitteiden säilyttämistä koskevat linjaukset voidaan määrittää koulukohtaisesti taroituksenmukaisimmaksi katsotulla tavalla. Samalla prosessi mahdollistaa kaikkien osapuolten vahvemman sitoutumisen sääntöjen noudattamiseen. On myös tärkeää, että järjestyssääntöjen laatimisen yhteydessä oppilaille, huoltajille ja opettajille annetaan tietoa mobiililaitteiden käytön hyödyistä ja haitoista.

Koulun aikuisten, oppilaiden ja kotien kanssa tehtävä yhteistyö digihyvinvoinnin edistämiseksi on tärkeää. Valiokunnan näkemyksen mukaan on myös olennaista kiinnittää huomiota lasten ja nuorten vapaa-ajalla tapahtuvaan digitaalisten laitteiden käyttöön koulupäivän aikana tapahtuvan käytön lisäksi. Tämän vuoksi on kannatettavaa, että Opetushallitus edistää lasten ja nuorten digitaalista hyvinvointia ja turvallisuutta yhdessä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa koostamalla yhteen verkoston, joka etsii tasapainoisia keinoja digilaitteiden ja -sisältöjen haittojen ehkäisemiseksi ja laatii vapaa-ajalle suosituksia, jotka huomioivat hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmat.

Oppilaiden kuuleminen

Valiokunta on valtioneuvoston koulutuspoliittisen selonteon (VNS 1/2021 vp) käsittelyn yhteydessä kiinnittänyt huomiota lapsivaikutusten arvioinnin toteuttamisen tärkeään merkitykseen sekä lasten ja nuorten osallistamiseen osana koulutuspoliittista päätöksentekoa sekä konkreettisten toimenpidesuunnitelmien laadintaa ja niiden seurantaan (SiVM 19/2021 vp).

Hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa on kuultu oppilaita toteuttamalla kysely, jonka tavoitteena oli kerätä lasten ja nuorten ajatuksia puhelimen käytön vaikutuksista hyvinvointiin ja oppimiseen sekä puhelinten käytön rajaamisesta koulussa. Lisäksi aiheesta järjestettiin kaksi Digiraatia (oikeusministeriön ylläpitämä verkkopalvelu, joka tarjoaa lapsille ja nuorille tavan saada äänensä kuuluviin yhteiskunnallisissa kysymyksissä). Hallituksen esitykseen on kirjattu oppilaiden mielipiteitä puhelimen käytön säännöistä mm. seuraavasti: ”Moni piti hyvänä sääntönä, ettei puhelimia käytettäisi oppitunneilla, jotta oppilaat voisivat keskittyä opetukseen ja oppimiseen ilman häiriötekijöitä. Vastaajat toivoivat, että välitunnin aikana puhelimen käytön olisi sallittua, koska sen ei koettu häiritsevän opiskelua. Moni kokee tarvitsevänsä taukoa opiskelusta ja haluaa käyttää puhelimia rentoutumiseen ja yhteydenpitoon kavereiden kanssa. Jotkut ehdottivat, että voisi olla tiettyjä välitunteja, jolloin puhelinta saa käyttää.”

Valiokunnan saamassa asiantuntijalausunnossa on pidetty tärkeänä, että lapsia ja nuoria kuullaan heitä koskevan lainsäädännön valmisteluvaiheessa. Lausunnossa todetaan toisaalta myös, ettei kuulemisen pidä tarkoittaa sitä, että johtopäätökset tehtäisiin automaattisesti lasten ja nuorten vastausten perusteella. Viimeisimpien kouluterveyskyselyiden mukaan yli kolmannes nuorista

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

kokee, että heidän pitäisi viettää vähemmän aikaa netissä, mutta he eivät ole siinä yrityksestään huolimatta onnistuneet.

Valiokunta on perusopetuslain muutosta koskevan käsittelyn aikana kuullut Polvijärven koulun 9. luokan ja Helsingin Vuoniityn peruskoulun 8. luokan oppilaita. Molemmissa kouluissa on jo tällä hetkellä rajoitettu kännykän käyttöä järjestyssäännöillä. Polvijärven koulussa kännyköitä ei saa käyttää oppitunneilla muutoin kuin opettajan luvalla ja kännykät säilytetään repuissa. Lisäksi kännykän käyttö on kiellettyä välituntien aikana sisätiloissa. Vuoniityn koulussa on vuosiluokilla 5—9 puolestaan käytössä kännykkäparkit oppituntien aikana. Sen sijaan muutoin kuin oppituntien osalta kännykän käyttöä ei ole rajoitettu 7.—9.-luokkalaisilta. Molempien koulujen oppilaat pitivät voimassa olevia sääntöjä selkeinä ja toimivina.

Oppilaat toivat kuulemisessa esiin kännykän hyötyinä mm. seuraavia käyttötarkoituksia: helppo tiedonhakuväline, sosiaalisten suhteiden hoitaminen sekä perheen että ystävien kanssa, pelit oppimisen välineenä, kielten opiskelu, musiikin kuuntelu, koulutehtävien tekeminen, videoiden kuvaaminen, kuvien ottaminen ja muokkaaminen, turva koulumatkoilla ja yksinäisyyden tunteen karkottaja. Kännykän käytön haittapuolina nähtiin puolestaan keskittymisen häiriintyminen, sovellusten koukuttavuus ja sitä kautta laitteen liiallinen käyttö, vaikutukset unen laatuun ja määrään, sosiaalisen median tuomat ulkonäköpaineet, kännykän käyttö kiusaamisen välineenä viesteillä ja sosiaalisessa mediassa sekä mahdollisuudet salakuvaamiseen ja rikollisten tietojenkalasteluun.

Oppilaat pitivät kännykän käyttöön liittyvien rajoitusten asettamista hyväksyttävänä ja voimassa olevia järjestyssääntöihin perustuvia rajoituksia hyvinä. Oppilaat nostivat kuulemisessa esiin myös kännykän käytön hallinnan ja itsesäätelyn opetteluun tärkeän merkityksen. Oppilaat tunnistivat liiallisen ruutuajan vaikutuksina mm. väsymyksen ja päänsäryn sekä ylikuormittuneen olon. Toisaalta oppilaat totesivat, että nuorten elämä on osittain digitaalista ja että ilman kännykkää jäisi paljosta paitsi. Välituntien viettäminen ilman kännyköitä on oppilaiden kokemuksen mukaan lisännyt sosiaalista kanssakäymistä. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että välitunneilla on puhelimen käytön vaihtoehtona tarjolla muuta kiinnostavaa tekemistä ja esimerkiksi riittävästi mahdollisuuksia liikkua ja urheilla.

Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 6/2025 vp

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että sen mielestä ehdotetussa sääntelyssä ei ole kyse perusoikeuksia rajoittavasta tai niihin puuttuvasta sääntelystä, vaan ensisijaisesti kysymys on perustuslain 16 §:ssä turvattujen sivistyksellisten oikeuksien toteuttamisesta perustuslain 22 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Lisäksi valiokunnan mielestä on selvää, ettei perusoikeussuojaa edes nauti sellainen oppimistarkoitukseen tai terveydenhoitoon liittymätön mobiililaitteiden käyttö, joka häiritsee opetusta tai oppimista. Myöskään sääntely mobiililaitteiden käytön rajoittamisesta työpäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla ei muodostu ongelmalliseksi.

Hallituksen esityksen perusteluissa on viitattu siihen, että perusopetuslain 31 §:n nojalla vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät erityiset apuvälineet. Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että ehdotetun 29 §:n 4 momentin ja voimassa olevan perusopetuslain 31 §:n

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

sääntelyn välinen suhde jää esityksen perusteella varsin epäselväksi. Perustuslakivaliokunta toteaa, että sivistysvaliokunnan on syytä selvittää ehdotettua sääntelyä siten, että oppilaan oikeus käyttää toimintakykyä ylläpitäviä digitaalisia laitteita säädettäväksi ehdotettavasta puhelimen tai muun mobiililaitteen käytön kiellosta huolimatta toteutuu esityksen perusteluissa todetuin tavoin. Sivistysvaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella, että 29 §:n 4 momenttia täsmennetään yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevällä tavalla.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa viitataan lisäksi hallituksen esityksen perusteluihin, jossa on todettu: ”Jos puhelimen tai muun mobiililaitteen käyttö olisi välttämätöntä oppilaan henkilökohtaiseen terveydenhoitoon, olisi opettajan tai rehtorin mahdollista saada nämä tiedot lapsen sairaudesta ja sen vaatimista toimista vanhemmilta, erikoissairaanhoidosta ja kouluterveydenhuollosta.” Perustuslakivaliokunta toteaa, ettei esityksestä ja sen perusteluista käy ilmi, mihin tämän mahdollisuus perustuisi. Näin ollen perustuslakivaliokunta katsoo, että ehdotettua sääntelyä on syytä täsmentää, jollei kyseisestä tiedonsaantioikeudesta säädetä muualla lainsäädännössä.

Opetus- ja kulttuuriministeriöltä saadun selvityksen mukaan hallituksen esityksen s. 38 perustelut ovat jääneet puutteelliseksi. Terveystietojen saaminen perustuu suostumukseen, eli perustelutekstin tulisi kuulua seuraavasti: ”Jos puhelimen tai muun mobiililaitteen käyttö olisi välttämätöntä oppilaan henkilökohtaiseen terveydenhoitoon, olisi opettajan tai rehtorin mahdollista saada *oppilaan tai tämän laillisen edustajan luvalla* nämä tiedot lapsen sairaudesta ja sen vaatimista toimista vanhemmilta, erikoissairaanhoidosta ja kouluterveydenhuollosta.” Oppilaan terveydentietojen ei näin ollen ole tarkoitus käsitellä ehdotetun lainsäädännön soveltamisen yhteydessä ilman suostumusta, vaan käytännössä kaikkien terveystietojen tietojenluovutus opetuksen järjestäjälle perustuu vapaaehtoisuuteen. Sivistysvaliokunnan näkemyksen mukaan ehdotettua sääntelyä ei siten ole tarpeen täsmentää tiedonsaantioikeuden osalta.

Toimenpidealoitteet

Toimenpidealoite TPA 47/2024 vp koskee välituntien lisäämistä kännykkäkiellon piiriin, TPA 4/2024 vp kännyköiden käytön kieltämistä koulupäivän aikana peruskoulussa ja TPA 2/2023 vp opettajien mahdollisuutta ottaa haltuun opiskelijoiden mobiililaitteet opetuksen ajaksi. Hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus vastaa pitkälti aloitteissa esiin tuotuihin näkökulmiin ja mahdollistaa mobiililaitteiden käytön rajoittamisen toimenpidealoitteissa esitetyllä tavalla. Tämän vuoksi sivistysvaliokunta ehdottaa toimenpidealoitteiden hylkäämistä.

Seuranta

Hallituksen esityksessä todetaan, että mobiililaitteiden käyttöön liittyvien rajoitusten vaikutusta rauhallisen kouluympäristön turvaamiseksi peruskouluissa seurataan ja kiellon kattavuutta tullaan vielä tarvittaessa tarkastelemaan säädösten voimaantulon jälkeen. Sivistysvaliokunta korostaa lakiehdotuksen vaikutusten seurannan merkitystä ja tarpeellisuutta. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että hallituksen esityksessä selostettujen ulkomaiden lainsäädännössä toteutettujen rajoitusten vaikutuksista ja niistä tehdyistä johtopäätöksistä saadaan tarkempaa tietoa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman, jossa edellytetään opetus- ja kulttuuriministeriön selvittävän mobiililaitteiden käyttöä koskevien rajoitusten vaikutuksia. (*Valiokunnan lausumaehdotus*)

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen

Sivistysvaliokunnan saamassa asiantuntijalausunnossa todetaan, että väestön liian vähäinen liikuminen on yksi keskeisistä suomalaisen yhteiskunnan haasteista ja että tutkimusten mukaan vain noin kolmannes lapsista ja nuorista liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Sivistysvaliokunta pitää huolestuttavana asiantuntijalausuntoon sisältyvää tietoa siitä, että vuoden 2024 Move!-tulosten (fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä) mukaan viidesluokkalaisista vajaa 36 prosenttia ja kahdeksaluokkalaisista yli 40 prosenttia on fyysiseltä toimintakyvyltään mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla.

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on kääntää liikuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Hallitusohjelman mukaan päiväkotij- ja koulupäivien sekä koulumatkojen liikunnallistamista sekä koulupäivien yhteydessä tapahtuvaa harrastamista vahvistetaan ja perusopetuslakiin lisätään liikunnallisen elämäntavan edistäminen.

Voimassa olevan perusopetuslain 2 §:ssä säädetään opetuksen tavoitteista. Esityksessä ehdotetaan pykälän 2 momenttiin lisättäväksi säännös, jonka mukaan esi- ja perusopetuksen tulee lisäksi edistää liikunnallista elämäntapaa. Esityksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten liikkumista esiopetuksen ja koulupäivän aikana ja tätä kautta tukea ja parantaa heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Lakiehdotuksella halutaan vahvistaa liikunnan merkitystä esiopetuksen ja koulujen toimintakulttuurissa ja kokonaisvaltaisena elämäntaitona.

Hallituksen esityksessä todetaan, että esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin lisättävä liikunnallinen elämäntapa voi lisätä lasten ja nuorten liikkumista koulujen arjessa esimerkiksi siten, että eri oppiaineiden sisälle rakennetaan liikunnallisia oppimisen tapoja ja kehitetään toiminnallisia opetusmenetelmiä. Myös koulupäivään liittyvissä siirtymisissä voidaan hyödyntää liikunnallisuutta edistäviä toimintatapoja. Asiantuntijalausunnossa nostetaan puolestaan esiin, että koulupäivän aikana tapahtuvaa liikkumista on mahdollista lisätä esimerkiksi välituntiliikunnalla tai kerhotoiminnalla. Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti koulupäivän aikaisella liikunnalla voidaan vaikuttaa myönteisesti oppilaiden keskittymiseen, oppimiseen, käyttäytymiseen ja kouluviihtyvyyteen. Liikunnallisen elämäntavan vahvistamisessa esiopetuksen ja koulujen toimintakulttuuriin on keskeistä luoda mahdollisimman tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset liikkumisen mahdollisuudet.

Sivistysvaliokunta pitää erittäin kannatettavana, että liikunnallisen elämäntavan edistäminen lisätään osaksi perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteita, sillä koulupäivän aikana tapahtuvan liikkumisen hyödyistä on vahvaa tutkimusnäyttöä. Asiantuntijalausunnossa todetun mukaisesti ehdotettu säännös antaa vahvan signaalin kasvattajille ja koko kouluyhteisölle ja mahdollistaa yhä vaikuttavampaa ja johdonmukaisempaa työtä liikkumisen lisäämiseksi koulujen arjessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Opetushallitus tulee konkretisoimaan liikunnallisen elämäntavan tavoitteen toteutumista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. On myös kannatettavaa, että opetussuunnitelman perusteiden lisäysten toimeenpanon tukemisessa voidaan hyödyntää olemassa olevia verkostoja ja toimintoja (esim. Liikkuva koulu).

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen liittyy myös esimerkiksi kuntien ja kotien koulumatka- ja kuljetusratkaisuihin, liikuntatilojen käyttömahdollisuuksiin ja koulupäivän jälkeiseen liikunta-

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

toimintaan. Ratkaisut koulujen piha-alueista vaikuttavat puolestaan merkittävästi koulupäivän aikana tapahtuvan liikunnan mahdollisuuksiin ja sitä kautta suoraan liikunnallisen elämäntavan kehittymiseen. On tärkeää, että esi- ja perusopetuksen toimintaympäristöä kehitetään aktiivisuutta tukeväksi esimerkiksi liikuntavälineiden saatavuuden ja monikäyttöisten tilojen avulla. Lisäksi aikuisten rooli ja merkitys ovat tärkeitä liikunnallisen elämäntavan luomisessa ja liikkumiseen kannustamisessa.

Aluehallintovirastojen toimivalta koulujen laillisuusvalvonnassa

Voimassa oleva perusopetuslaki ei sisällä aluehallintovirastolle osoitettuja valvontatehtäviä. Sen sijaan aluehallintovirasto voi sekä kuntalain että valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetun lain säännösten nojalla tutkia kantelun perusteella, onko esi- ja perusopetusta järjestettäessä toimittu säännösten ja määräysten mukaan. Aluehallintovirastoilla ei näin ollen ole nykyisin mahdollisuutta selvittää niiden tietoon tulleita epäilyjä lainvastaisesta toiminnasta muutoin kuin kanteluprosessin kautta. Valiokunta katsoo asiantuntijalausunnon tavoin, että lasten oikeuksien toteutumisen ei tule olla pelkästään huoltajien osaamiseen ja aktiivisuuteen pohjautuvan kantelumenettelyn varassa.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmakirjauksen mukaan hallitus vahvistaa aluehallintovirastojen toimivaltuuksia koulujen laillisuusvalvonnassa. Esityksessä ehdotetaan perusopetuslakia muutettavaksi siten, että aluehallintovirastot voivat jatkossa ottaa myös oma-aloitteisesti tutkittavaksi, onko perusopetuslaissa tarkoitettu opetus järjestetty lain mukaisesti. Lisäksi lakiin ehdotetaan liittäväksi säännökset aluehallintovirastojen käytettävissä olevista sanktioista. Esityksen tavoitteena on parantaa oppilaiden oikeusturvaa ja vahvistaa oppilaiden oikeutta saada esiopetusta ja perusopetusta lainsäädännön tarkoittamalla tavalla.

Lausunnonantajat ovat pääsääntöisesti kannattaneet ehdotettua aluehallintovirastoja koskevaa sääntelyä. Muutamat lausunnonantajat ovat kuitenkin todenneet pitävänsä aluehallintovirastojen informaatio-ohjauksen kehittämistä kannatettavampana ja vaikuttavampana toimenpiteenä nyt ehdotettavan valvontatoimivallan lisäämisen sijasta. Sivistysvaliokunta toteaa, että ehdotettu aluehallintovirastojen toimivallan laajentaminen ei jatkossakaan estä aluehallintovirastoja antamasta myös ohjausta ja neuvontaa nykyistä käytäntöä vastaavasti. Lainmuutoksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole muuttaa eri viranomaisten välistä toimivallan jakoa tai lisätä aluehallintovirastojen ohjaavaa roolia. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvän aluehallintovirastojen valvontatoimivaltaa koskevan sääntelyn hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

18 §. Erityiset opetusjärjestelyt. Perusopetuslain 18 § on muutettu lailla 1090/2024. Muutos tulee voimaan 1.8.2025 eli samaan aikaan kuin nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen on pääsääntöisesti tarkoitus tulla voimaan. Tämän vuoksi on tarpeen huolehtia lakimuutosten yhteensovittamisesta eli muuttaa hallituksen esitykseen sisältyvä 18 §:n otsikko ”Erityiset opetusjärjestelyt” muotoon ”Opetuksen poikkeava järjestäminen”.

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

29 §. Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Ehdotetun 29 §:n 4 momentin mukaan ”Oppilas ei saa käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta oppitunnin aikana lukuun ottamatta niiden käyttöä opettajan luvalla oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökoh-
taiseen terveydenhoitoon.”

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan ”Mobiililaitteita voidaan käyttää koulussa terveydenhoidon lisäksi myös oppilaiden yksilöllisten tarpeiden tukemiseen, toimintakyvyn ylläpitämiseen ja oppilaan tuen tarpeisiin apuvälineinä, esimerkiksi kommunikoinnin tukemiseen ja digitaalisina apuvälineinä. Esitys ei estä sitä, että oppilas saisi käyttää oppilaan toimintakykyä ylläpitäviä digitaalisia laitteita oppimiseen tarvittavina apuvälineinä ja silloin, kun oppilas tarvitsisi puhelinta tai mobiililaitetta vammasta aiheutuvan toimintarajoitteensa vuoksi. Kehitys- ja puhevammaisen oppilas saattaa tarvita digitaalisia apuvälineitä esimerkiksi kommunikointiin, tiedon käsittelyyn helpotetussa muodossa sekä toiminnanohjaukseen. Näkövammaiset oppilaat tarvitsevat puhelinta tai muuta mobiililaitetta apuvälineenä koulussa liikkumiseen tai näkemiseen. Esitys ei estä edellä mainittua apuvälineiden käyttöä. Lisäksi perusopetuslain 31 §:n nojalla vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät erityiset apuvälineet.”

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 6/2025 vp kiinnittänyt huomiota siihen, että ehdotetun 29 §:n 4 momentin ja voimassa olevan perusopetuslain 31 §:n sääntelyn välinen suhde jää esityksen perusteella varsin epäselväksi. Perustuslakivaliokunta toteaa, että sivistysvaliokunnan on syytä selvittää ehdotettua sääntelyä siten, että oppilaan oikeus käyttää toimintakykyä ylläpitäviä digitaalisia laitteita säädettäväksi ehdotettavasta puhelimen tai muun mobiililaitteen käytön kiellosta huolimatta toteutuu esityksen perusteluissa todetu tavoin. Sivistysvaliokunta ehdottaa 29 §:n 4 momentin täydentämistä siten, ettei synny epäselvyyttä mahdollisuudesta käyttää puhelinta tai mobiililaitetta 31 §:ssä tarkoitettuna apuvälineenä oppitunnin aikana, kun terveydelliset tai toimintakykyyn liittyvät syyt (esim. diabetes tai kuulovamma) sitä vaativat.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pykälän 3 ja 4 momenttia ja samalla lisättäväksi pykälään uusi 4 momentti, jolloin nykyisen 5 momentin viittaus järjestyssääntöjä koskevaan 4 momenttiin tulee muuttua. Valiokunta ehdottaa, että lakiin lisätään tarvittava 6 momentiksi siir-
tyvän säännöksen muutos.

36 a §. Menettely kurinpitoasiassa, opetuksen epäämisessä ja erottamisen täytäntöönpano.

Valiokunta ehdottaa pykälän otsikkoon teknisluonteista korjausta.

36 h §. Oppilashuolto kurinpidon, oppilaan poistumaan määrittämisen sekä opetuksen epäämisen yhteydessä. Voimassa olevan säännöksen mukaan ”Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty 36 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi 36 §:n 2 tai 3 momentin nojalla, järjestetään tarvittava oppilashuolto.” Nykyisen sääntelyn viittauksen 36 §:n 2 momenttiin voidaan tulkita turvaavan oppilashuollon myös poistumismääräyksen saaneelle oppilaalle. Koska asiantilaan ei ole tarkoitus ehdottaa muutosta, valiokunta ehdottaa tältä osin pykälän täydentämistä. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän otsikkoa täydennetään sanoilla ”ja valvonta”, jotta se vastaa paremmin säännöksen sisältöä.

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

46 §. Aikuisten perusopetus. Perusopetuslain 46 §:n 1 momentti on muutettu lailla 1090/2024. Muutos tulee voimaan 1.8.2025 eli samaan aikaan kuin nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen on pääsääntöisesti tarkoitus tulla voimaan. Tämän vuoksi on tarpeen huolehtia lakimuutosten yhteensovittamisesta eli korjata säännöksen pykäläviittaukset tarvittavilta osin. Lisäksi momenttiin ehdotetaan tehtäväksi säädöstekniikkaan liittyvä poisto.

Voimaantulosäännös. Valokunta ehdottaa voimaantulosäännöksen muotoiluun vähäistä säädösteknistä korjausta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 212/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hylkää toimenpidealoitteet TPA 2/2023 vp, TPA 4/2024 vp ja TPA 47/2024 vp.

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan perusopetuslain (628/1998) ~~36 §:n 2 ja 3 momentti ja~~ 48 §,
muutetaan 2 §:n 2 momentti, 3 a §, 14 §:n 1 momentti, 22 §:n 2 momentti, 29 §:n ~~3—5~~ momentti, 36 §, 36 a §:n otsikko ja 1 ja 6 momentti, 36 b §:n otsikko ja 1 ja 3 momentti, 36 d §:n 1 momentti, 36 h ~~§:n otsikko ja~~ 36 h §, 36 i ~~§:n otsikko ja~~ 36 i §, ja 42 d § sekä 46 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 3 a §, 36 a §:n 1 momentti ja 36 h § laissa 163/2022, 29 §:n 3 momentti laissa 1498/2016, 29 §:n 4 ja 5 momentti, 36 d §:n 1 momentti ja 36 i § laissa 1267/2013, 36 § laeissa 477/2003, 1267/2013 ja 163/2022, 36 a §:n otsikko ja 6 momentti sekä 36 b §:n ~~otsikko ja~~ 1 ja 3 momentti laissa 477/2003, ~~36 d §:n 1 momentti laissa 1267/2013,~~ 42 d § laissa 959/2015 ja 46 §:n 1 momentti laissa 1090/2024, ja
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 477/2003, uusi 4 momentti, 7 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1288/1999, uusi 6 momentti, 15 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 477/2003, uusi 4 momentti, 18 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1090/2024, uusi 3 momentti, 29 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1267/2013, 1498/2016 ja 163/2022, uusi 4 momentti, jolloin ~~muutettu 4 ja 5 momentti ja~~ nykyinen 6 ja 7 momentti siirtyvät 5—8 momentiksi, 33 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1216/2020, uusi 5 momentti, 36 b §:än, sellaisena

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

kuin se on laissa 477/2003, uusi 1 momentti, jolloin muutettu 1 ja 3 momentti ja nykyinen 2 ja 4 momentti siirtyvät 2—5 momenteiksi, lakiin siitä lailla 163/2022 kumotun 36 c §:n tilalle uusi 36 c §, 37 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1444/2009 ja 1090/2024, uusi 4 momentti, lakiin siitä lailla 1235/2021 kumotun 41 a §:n tilalle uusi 41 a § ja uusi 41 b—d § seuraavasti:

2 §

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa, oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Esi- ja perusopetuksen tulee lisäksi edistää liikunnallista elämäntapaa.

3 §

Opetuksen järjestämisen perusteet

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opetuksen järjestämistavoista.

3 a §

Lapsen edun ensisijaisuus

Esi- ja perusopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

7 §

Rekisteröity yhteisö tai säätiö opetuksen järjestäjänä

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opetuksen järjestämisluvan hakemisesta ja lupahakemusten sisällöstä.

14 §

Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tässä laissa tarkoitetun opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä perusopetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä oppilaanohjaukseen (*tuntijako*).

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

15 §

Opetussuunnitelma

Opetuksen järjestäjän tulee laatia lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma opetusjärjestelyistä ja työajoista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä suunnitelman sisällöstä ja siitä ilmoittamisesta.

18 §

Opetuksen poikkeava järjestäminen

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä korvaavan opetuksen järjestämisestä tai opetukseen osallistumisen vapauttamisesta tilanteissa, jossa oppilaalle ei tämän lain 13 §:n mukaisesti opeteta uskontoa tai elämäntietoa taikka jonka opiskelu on tämän pykälän 1 momentin tarkoittamalla tavalla päätetty järjestää osittain toisin.

22 §

Oppilaan arviointi

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä. Opetushallitus voi antaa opintosuoritusten ja opinnoissa etenemisen arvioinnista sekä todistuksiin merkittävistä tiedoista tarkempia määräyksiä.

29 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opetuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset suunnitelman laatimisesta.

Oppilas ei saa käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta oppitunnin aikana lukuun ottamatta niiden käyttöä opettajan luvalla oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon **taikka 31 §:ssä tarkoitettuna apuvälineenä**.

Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöillä tai järjestysmääräyksillä tulee määrätä puhelinten ja muiden mobiililaitteiden säi-

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

lytyksestä 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä työpäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla.

Edellä 5 momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa kouluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa koulun omaisuuden käsittelystä, koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta sekä oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella. (Uusi)

33 §

Majoitus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä majoitukseen kuuluvista etuisuuksista.

36 §

Kurinpito

Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään.

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Jälki-istunnossa voidaan teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä, harjoituksia ja tehtäviä, joiden tulee olla kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia, oikeassa suhteessa oppilaan tekoon tai laiminlyöntiin sekä ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle sopivia. Oppilas voidaan myös velvoittaa istumaan hiljaa jälki-istunnon ajan. Jälki-istuntoa ei voida järjestää siten, että oppilas joutuisi sen seurauksena jäämään pois opetussuunnitelman tai muun koulun toimintaa koskevan suunnitelman mukaisesta opetuksesta.

36 a §

Menettely kurinpitoasiassa ja opetuksen epäamisessä sekä erottamisen täytäntöönpano

Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräämisaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Opetuksen järjestäjän tulee edellä mainittuja toimia harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Ennen kirjallisesta varoituksesta tai määräämisaikaisesta erottamisesta päättämistä on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava op-

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

pilaan huoltajalle ja 36 c §:n mukaisesta opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 §:ssä ja 36 c §:ssä tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata.

Rehtorin ja opettajan päätösvalasta jälki-istunnon määräämisessä, 36 §:n 1 momentissa ja 2 momentin mukaisessa jälki-istunnon määräämisessä ja 36 c §:ssä tarkoitetusta toimesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

36 b §

Oppilaan määrääminen poistumaan sekä häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistaminen

Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun järjestämästä tilaisuudesta.

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta oppilas, joka ei noudata 1 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa koulun alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon 36 c §:ssä tarkoitetusta opetuksen epäämisestä.

Rehtori ja opettaja voivat 1—3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Pykälän 1—3 momentissa tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

36 c §

Opetuksen epääminen

Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuollon palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36 h §:ssä tarkoitettuna oppilashuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi.

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

36 d §

Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita

Rehtorilla tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta 29 §:n 2 tai 4 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista.

36 h §

Oppilashuolto ja valvonta kurinpidon, oppilaan poistumaan määräämisen sekä opetuksen epäämisen yhteydessä

Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kirjallinen varoitus tai joka on erotettu määräajaksi tai joka on määrätty poistumaan 36 b §:n 1 momentin mukaisesti tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi 36 c §:n nojalla, järjestetään tarvittava oppilashuolto. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa 36 b §:n 1 momentissa ja 36 c §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden jälkeen.

36 i §

Kasvatuksellisten ja kurinpidollisten toimien sekä turvaamistoimien seuraaminen

Opetuksen järjestäjän tulee seurata 35 a, 36, 36 b—e §:n mukaisten toimenpiteiden käyttöä ja niiden kehittymistä.

37 §

Henkilöstö

Perusopetusta voi opettajan ohjauksessa antaa myös opettajaksi opiskeleva henkilö.

41 a §

Valvonta

Sen lisäksi mitä kuntalain (410/2015) 10 §:ssä ja valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetun lain (634/1998) 6 §:ssä säädetään aluehallintoviraston oikeudesta valvoa opetuksen järjestämistä kanteluiden perusteella, aluehallintovirasto voi myös perustellusta syystä oma-aloitteisesti tutkia, onko opetus järjestetty sen mukaan, mitä tässä laissa tai tämän lain nojalla on säädetty.

Oma-aloitteisissa tutkimisissa on noudatettava hyvän hallinnon perusteita ja turvattava niiden henkilöiden oikeudet, joita asia välittömästi koskee. Oma-aloitteiseen valvontaan annettavaan ratkaisuun ja sen tiedoksiantoon sovelletaan hallintolain (434/2003) säännöksiä.

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

41 b §

Oikeus saada tietoja

Aluehallintovirastolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opetuksen järjestäjältä maksutta asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä kantelun tutkimiseksi tai lain 41 a §:ssä tarkoitetun valvontatehtävän suorittamiseksi.

41 c §

Huomautus ja huomion kiinnittäminen

Jos valvonnan yhteydessä todetaan, että opetuksen järjestäjä on opetusta järjestäessään menettänyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä eikä asia anna aiheutta muihin toimenpiteisiin, aluehallintovirasto voi antaa opetuksen järjestäjälle tai opetuksen järjestämisestä vastuussa olevalle henkilölle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle.

Jos asia ei anna aiheutta huomautukseen tai muihin toimenpiteisiin, voi aluehallintovirasto kiinnittää opetuksen järjestäjän huomiota opetuksen asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.

41 d §

Määräyksen antaminen

Jos opetuksen järjestämisessä havaitaan oppilaan oikeuksia vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka opetuksen järjestäminen on muutoin tämän lain tai sen nojalla annettujen normien vastaista, aluehallintovirasto voi antaa opetuksen järjestäjälle määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava.

Aluehallintovirasto voi velvoittaa opetuksen järjestäjän noudattamaan 1 momentissa tarkoitettua määräystä sakon uhalla.

42 d §

Valituskiellot

Valittamalla ei saa hakea muutosta

1) 36 §:ssä tarkoitettuun kotitehtävien laiminlyöntiä tai jälki-istuntoa koskevaan toimenpiteeseen;

2) 36 b §:n 1 momentissa tarkoitettuun oppilaan poistumaan määräämistä koskevaan toimenpiteeseen;

3) 36 c §:ssä tarkoitettuun opetuksen epäämistä koskevaan toimenpiteeseen;

4) 41 c §:ssä tarkoitettuun päätökseen; tai

5) aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 42 c §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus.

Hallinto-oikeuden päätökseen 42 §:ssä tarkoitettussa asiassa ei saa hakea muutosta valittamalla.

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

46 §

Aikuisten perusopetus

Tässä pykälässä säädettyyn perusopetukseen voi osallistua sen jälkeen, kun 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu perusopetuksen suorittaminen päättyy. Aikuisten perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12—15, 18 a, 19 ja 20, 21, 22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38 ja 40, 41, 41 a—d, 42, 42 a—~~42~~d, 43 ja 44 §:ssä säädetään. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Opetuksessa, joka on kunnan tai kuntayhtymän päätöksen taikka 7 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyvän määräyksen perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on oikeus maksuttomaan asumiseen sekä riittävään päivittäiseen maksuttomaan ruokailuun. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa opetuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalle voidaan 36 §:n 2 momentissa säädettyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana säädetään oppivelvollisuuslain 8 §:ssä. Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntietoa.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tämän lain 2 § tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2026.

Seuraavat asetukset jäävät voimaan tämän lain tullessa voimaan:

- 1) perusopetusasetus (852/1998);
 - 2) perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annettu valtioneuvoston asetus (422/2012)
- — — — —

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen mobiililaitteiden käyttöä koskevien rajoitusten vaikutuksista Suomessa ja ulkomailla vuoden 2026 loppuun mennessä sekä ryhtyy tarvittaessa jatkotoimenpiteisiin selvityksen pohjalta.

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp

Helsingissä 22.4.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps
jäsen Maaret Castrén kok
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Inka Hopsu vihr (osittain)
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Nasima Razmyar sd
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Jaana Strandman ps
jäsen Oskari Valtola kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Maiju Tuominen

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp Vastalause

Vastalause

Perustelut

Kannatamme puhelimen käytön rajoittamista oppitunnin aikana. Nykyinen käytäntö on kirjava. Jopa saman kunnan eri kouluissa voi olla erilaisia sääntöjä. Siksi on tarpeen säätää lailla puhelinten käytöstä koulupäivän aikana. Hallituksen esityksessä on kuitenkin valuvika, joka on korjattava. Hallitus esittää, että välitunneilla, ruokailuissa ja muuna kouluaikana kännyköiden käytöstä koulujen tulisi laatia järjestyssäännöt, jotka säätelisivät kännyköiden käyttöä. Tämä johtaisi jälleen kirjavaan käytäntöön ja sekaviin tilanteisiin.

Mielestämme puhelimen käytön rajoittaminen pitää laajentaa koskemaan myös välitunteja ja ruokailuja. Tästä voisi poiketa vain opettajan harkinnan mukaisissa tilanteissa sekä terveydellisten syiden vuoksi. On selvää, että tarvittaessa lapsen ja nuoren on saatava yhteys esimerkiksi äitiin, isään tai huoltajaan. Tämä tapahtuisi kuitenkin aina opettajan luvalla.

Sosiaalisen median käyttö voi altistaa lapset ja nuoret kännykkäriippuvuudelle, häiriintyneelle kehonkuvalle ja syömishäiriöille. Runsaalla puhelimen käytöllä on todettu olevan riski aivoterveydelle, esimerkiksi huonoon unen laatuun ja jopa aivojen rakenteellisiin muutoksiin. Älypuhelinriippuvuuden on todettu aiheuttavan keskittymishäiriön (ADHD) kaltaisia piirteitä.

Useat maat (Espanja, Iso-Britannia, Italia, Kreikka, Latvia, Ranska, Tanska, Romania, Malta) ovat tehneet koko koulupäivän aikaisen täyskiellon viime vuosina. Myös Ruotsissa ollaan menossa koko koulupäivän aikaiseen kieltoon.

Puhelimen näytön jatkuva tarkkailu vie kaiken huomion. Koulussa tarkkaavaisuus siirtyy siis opeteltavan asian sijaan puhelimeen. Koulutyössä on eduksi työrauhalle, keskittymiselle, opettamiselle ja oppimiselle se, että puhelimen käyttö kielletään oppituntien ajaksi, ellei sille ole jotain erityistarvetta.

Välitunnit olisi tärkeää käyttää niiden perimmäiseen tarkoitukseen, eli virkistytymiseen ja erilaiseen tekemiseen kuin luokassa tehtävään opiskeluun ja istumiseen. Aivojen ja silmien tulisi saada lepoa. Nuoret toivovat aikuisten tukea puhelimen käytön rajaamiseksi.

Kännykkäkielto välitunneilla lisäisi liikkumista, kasvokkaista vuorovaikutusta ja sosiaalisia tilanteita. Sosiaalisesta mediasta puhumisen sijaan pitäisi pikemminkin puhua epäsosiaalisesta mediasta. Kaikille on tuttu näky kännykkää niska kyssästä selailevista lapsista, nuorista ja aikuisista. Vaikka puhelimen selailu saattaa tuntua rentouttavalta, tosiasiaa se on kuormittavaa. Algoritmit on tehty koukuttaviksi. Esimerkiksi videovirta tuottaa mielihyvää eli dopamiiniruiskeita ja siten koukuttaa käyttäjänsä tuijottamaan videoita jopa tuntikausia putkeen. Suojellemme yhteiskunnassa erityisesti lapsia ja nuoria addiktoivilta päihteiltä. Meidän pitäisi suojella heitä myös virtuaalisilta päihteiltä.

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp Vastalause

Kun kehittyvässä vaiheessa olevat aivot saavat pitkiä aikoja päivittäin lyhyitä viihteellisiä videoärsykeitä, kehittyy lyhytjännitteisyys mutta ei keskittymiskykyyn ja ongelmanratkaisuun tarvittava aivokapasiteetti.

Karkean laskelman mukaan välitunteja on peruskoulun aikana yli 2 000 tuntia. Sillä, mitä välituntien aikana tehdään, voi olla suurikin merkitys akateemiseen oppimiseen, yhteisöllisyyteen sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitoihin.

Laajaa kännykkäkieltoa puoltaa myös niiden yleistynyt käyttö kiusaamisen välineinä. Kaikenlaiseen kiusaamiseen pitää puuttua välittömästi, ja tällä hetkellä valitettavasti opettajien on vaikea kontrolloida sosiaalisen median kautta tehtyä kiusaamista. Paikasta, jonka tulisi tuottaa oppimisen iloa, onnistumisen kokemuksia ja eväitä elämään, voikin tulla kiusaamisen ja salakuvaamisen kehto, joka seuraa kännykän myötä myös kotiin ja vapaa-ajalle.

Liikunnallinen elämäntapa

Viimeisen liikuntapolitiittisen selonteon suositus oli liikuntatuntien lisääminen koulupäiviin. Pidämme tätä suositusta hyvänä ja erittäin kannatettavana. Valitettavasti konkretia jää tässä esityksessä kovin köykäiseksi.

Mielestämme Liikkuvan koulun hyvät käytänteet pitää saada kaikkialle Suomeen. Avainasemassa tässä on opettajien koulutus. Myös harrastamisen Suomen mallia tulee vahvistaa joka puolella Suomea.

Keskittäminen, yhä isommat koulut ja huonot pihat liikkumiseen passivoivat. Pihojen hyvällä suunnittelulla voidaan aktivoida oppilaita välitunti- ja liikunnalliseen, kokeilemaan uusia liikuntavälineitä ja oppimaan liikunnallisen elämäntavan. Näitä pihvoja ja koulun liikuntasaleja tulisi käyttää tehokkaasti ja luoda toimintatapoja ja -malleja, että kynnystä omaehtoiseen liikkumiseen ei olisi ollenkaan.

On ristiriitaista, että samassa hallituksen esityksessä puolustetaan oppilaiden tapaa viettää välitunnit puhelimilla ja samalla esitellään tavoite liikkumiseen kannustamisesta. Jos pääsääntö olisi, että puhelinten käyttö olisi kielletty koko koulupäivän aikana, myös tavoite liikunnallisesta elämäntavasta toteutuisi paremmin.

Liikunnallinen elämäntapa luodaan lapsuudessa ja nuoruudessa, ja se tukee kestävästä kehitystä niin sote-palveluiden kuin ekologiankin näkökulmasta. Siksi tulisikin kiinnittää huomiota myös esimerkiksi lasten kuljettamiseen kouluun lyhyilläkin matkoilla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin sivistysvaliokunnan mietinnön mukaisena paitsi lakiehdotuksen 29 § muutettuna seuraavasti:

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2025 vp
Vastalause

29 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

(3 mom. kuten SiVM:n 3 mom.)

Oppilas ei saa käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta **koulupäivän** aikana lukuun ottamatta niiden käyttöä opettajan luvalla oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon taikka 31 §:ssä tarkoitettuna apuvälineenä.

Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöillä tai järjestysmääräyksillä tulee määrätä puhelinten ja muiden mobiililaitteiden säilytyksestä **koulupäivän aikana**.

(6 mom. kuten SiVM:n 6 mom.)

Helsingissä 22.4.2025

Hanna Kosonen kesk
Eeva-Johanna Eloranta sd
Inka Hopsu vihr
Markku Siponen kesk